МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет фізичного виховання і спорту

Ісмаілова Арзу Аріфівна

КОРЕКЦІЯ ТЕХНІЧНИХ ТА ТАКТИЧНИХ ДІЙ В УМОВАХ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ФУТБОЛІ

017 – Фізична культура і спорт

Автореферат дипломної роботи
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»

Миколаїв 2019

Роботу виконано на кафедрі олімпійського та професійного спорту Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Керівник роботи:	доктор біологічних наук, професор Остапченко Людмила Іванівна

Рецензент :

Захист відбудеться 20 лютого 2019 р. о 9 годині на засіданні екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 десантників, 10, аудиторія 4-104.

Із дипломною роботою можна ознайомитись у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку футболу спостерігається тенденція випереджаючого зростання захисних дій в порівнянні з діями в атаці. Це стосується всіх видів атакуючих дій. Найбільш гострою є проблема підвищення якості та результативності розіграшу стандартних положень. Враховуючи те, що в сучасному футболі значно зросла кількість небезпечних моментів завершення атаки, проблема підвищення ефективності розіграшу кутового удару без сумніву має першорядну важливість.

Основна причина низької результативності дій футболістів при розіграші кутового удару полягає, на наш погляд, у нераціональних тактичних діях гравців в атаці, використанні невідповідних збільшеному захисному потенціалу футболістів, розстановок нападників гравців при розіграші кутового удару. Проведені дослідження підтверджують дане твердження – ефективність реалізації розіграшу кутових ударів в умовах змагальної діяльності команд майстрів складає 10,2% [11, 23, 45, 68, 79]

У сучасному футболі проблема розіграшу кутового удару вивчена недостатньо: не виявлено лімітуючі особливості, які обмежують ефективність дій футболістів, не встановлені фактори, що визначають успішність розіграшу кутового удару. Виникало протиріччя між сучасним станом методики вдосконалення тактичних дій кваліфікованих футболістів при розіграші кутового удару і необхідністю підвищення результативності цих дій в умовах змагальної діяльності.

Недостатня теоретична розробленість даної проблеми і гостра необхідність у науково обґрунтованих практичних рекомендаціях щодо оптимізації тактичних дій футболістів при розіграші кутового удару послужили підставою вибору мети і завдань дослідження.

Мета дослідження - теоретичне та експериментальне обґрунтування формування тактичних навичок розіграшу кутового удару у кваліфікованих футболістів на основі математичного моделювання тактичних дій в атаці. Для досягнення даної мети були поставлені такі **завдання**:

- визначити зони найбільш вірогідного попадання м'ячів у ворота при виконанні ударів з різних зон футбольного поля;
- дослідити тривалість фази польоту м'яча від гравця, що виконує кутовий удар до гравця, що виконує завершальний удар по воротах;
- виявити фактори, що впливають на ефективність атакуючих дій футболістів при розіграші кутових ударів в умови змагань і розробити математичну модель атакуючих дій на полі, оптимальні розстановки гравців при розіграші кутових ударів, алгоритм дій футболіста, при розіграші кутового удару;
- розробити та експериментально обґрунтувати формування у кваліфікованих футболістів техніко-тактичних навичок, необхідних при розіграші кутових ударів.

Об'єкт дослідження - навчально-тренувальний процес футболістів.

Предмет дослідження – тактично-технічні дії кваліфікованих футболістів при розіграші кутового удару в атаці.

Науково-практичне значення роботи. Значимість результатів досліджень, відображених у роботі полягає в поглибленні знань про особливості та закономірності дій футболістів різної кваліфікації при розіграші кутового удару в умовах змагальної діяльності. Істотним внеском є визначення оптимальних розстановок футболістів при розіграші кутового удару за допомогою методу математичного моделювання. Результати дослідження розширюють уявлення про зміст структури тактичних дій футболістів і спрямовані на вдосконалення тактики гри в атаці.

Практична значимість полягає в розробці та впровадженні методики вдосконалення тактичних дій при розіграші кутового удару в тренувальний процес підготовки футбольних команд м. Миколаєва.

Елементом наукової новизни дослідження є застосування методу математичного моделювання для дослідження та оптимізації тактичних дій футболістів при розіграші кутового удару. Визначено часові характеристики польоту м'яча при розіграші кутового удару і швидкісні можливості футболістів. Вдосконалені в процесі теоретичної підготовки футболістів ігри-тести, які

проведені на персональних комп'ютерах, для вдосконалення тактичних дій гравців при розіграші кутового удару. Запропонований варіант алгоритму дій атакуючого футболіста в момент розіграшу кутового удару.

Експериментально обґрунтовано навчання футболістів техніко-тактичним діям при розіграші кутового удару, що передбачає збільшення часу, відведеного на теоретичний розділ програми, змістовний бік якого склали визначені за допомогою методу математичного моделювання оптимальної розстановки футболістів при організації атакуючих дій.

Структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох глав, висновків, списки використовуваної літератури й додатків. Магістерська викладена на 77 сторінках машинописного тексту. У неї входять 11 таблиць, 6 рисунків. Список літератури містить у собі 194 найменування.

У першому розділі **«Огляд літератури»** здійснено теоретичний аналіз літературних джерел для вивчення проблеми розвитку футболу. Спостерігається тенденція випереджаючого зростання захисних дій в порівнянні з діями в атаці. Це стосується всіх видів атакуючих дій. Найбільш гострою є проблема підвищення якості та результативності розіграшу стандартних положень. Враховуючи те, що в сучасному футболі значно зросла кількість небезпечних моментів завершення атаки, проблема підвищення ефективності розіграшу кутового удару без сумніву має першорядну важливість. Основна причина низької результативності дій футболістів при розіграші кутового удару полягає, на наш погляд, у нераціональних тактичних діях гравців в атаці, використанні невідповідних збільшеному захисному потенціалу футболістів, розстановок нападників гравців при розіграші кутового удару.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** розкрито сутність використання методів дослідження, подано загальні відомості про контингент досліджуваних, схарактеризовано етапи дослідження.

Методи досліджень

Для вирішення мети та завдань дослідження нами використовувалися наступні методологічні підходи:

- аналіз і узагальнення літературних даних;

- тестування фізичної підготовленості,

- вимірювання показників техніко-тактичної підготовки під час виконання та навчання кутового удару в футболі, за допомогою сучасних діагностичних методик;

- педагогічні спостереження та анкетування;

- педагогічний експеримент.

Організація дослідження

Дослідження проводилося протягом 2015-2017 р.р.в ДЮСШ Миколаївського р-ну (с.м.т. Ольшанське) з футболу і складалося з шести етапів.

Перший етап. Виходячи з досліджуваної проблеми, були виділені об'єктна область, предмет і об'єкт дослідження. Потім була сформульована тема магістерської роботи, а так само висунута робоча гіпотеза, визначено мету і поставлені основні завдання дослідження.

На другому етапі проводилися: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, анкетування та опитування тренерів та спортсменів, педагогічні спостереження за змагальної та тренувальної діяльністю, підбір і підготовка досліджуваних для попередньо-пошукового експерименту і його проведення. Підсумком другого етапу стало формування концептуальної схеми дослідження.

Третій етап був присвячений проведенню педагогічних експериментів, в ході яких досліджувались тривалість фази польоту м'яча при виконанні кутових ударів і час переміщення гравців на короткі відрізки. Крім того, на цьому етапі були завершені педагогічні спостереження за змагальною діяльністю, оброблені їх результати і визначено варіанти імовірнісного розподілу влучень м'яча при розіграші кутових ударів в типових ігрових ситуаціях.

На четвертому етапі здійснені розробка математичної моделі атакуючих дій футболістів і оптимальних розстановок гравців при розіграші кутового удару. На цій основі була створена експериментальна програма навчання футболістів техніко-тактичним діям в атаці.

У ході п'ятого етапу був проведений формуючий педагогічний експеримент, за результатами якого оцінювалася ефективність експериментальної програми навчання футболістів тактико-технічним діям у нападі.

На шостому етапі здійснювалася математико-статистична обробка отриманих у ході дослідження даних та їх інтерпретація. Завершенням роботи в цілому стало формування висновків і практичних рекомендацій, оформлення роботи та впровадження результатів дослідження в практику фізичного виховання і спортивного тренування.

У третьому розділі **«Результати дослідження та їх обговорення»** буловиявлено, що техніко-тактичні дії футболіста, пов'язані з визначенням місця, з якого буде виконуватися і переміщення до нього, необхідно проводити в підготовчій фазі атакуючих дій, що має більш широкий діапазон часу (3,058-8,313 с) і відповідає періоду підготовки гравців суперника до захисту. У короткочасній робочій фазі (0,139-0,309 с) відповідної тривалості фази польоту м'яча при виконанні кутового удару, вся увага гравця має бути зосереджена на способі виконання завершального удару по воротах.

В свою чергу, у процесі формуючого педагогічного експерименту встановлено, що збільшення теоретичного розділу програми підготовки футболістів в атаці до 8-10% обсягу часу, відведеного на оволодіння даними компонентом гри, а також, активне використання при цьому розборі відео-сюжетів дій гравців високої кваліфікації при розіграші кутового удару і розроблених ігор-тестів для занять на персональному комп'ютері, сприяє більш якісному оволодінн тактичною дією в навчально-тренувальному процесі і, відповідно, підвищенню ефективності змагальної діяльності. В умовах змагань підвищення ефективності розіграшу кутового удару склало 19%. Відзначено, що, якщо до експерименту результативність атакуючих дій визначалася, головним чином, рівнем спеціальному фізичної підготовленості, то після його завершення підвищення ефективності було зумовлене рівнем теоретичної і техніко-тактичної підготовленості. Також підвищилася ступінь зв'язку між теоретичною і техніко-тактичної підготовленості що займаються.

Таким чином, формування у кваліфікованих футболістів навичок розіграшу кутового удару сприяють отриманню спортсменами глибоких і міцних знань, умінь і навичок, пов'язаних із своєчасним і точним вибором місця на футбольному полі для завершального удару, що позитивно трансформується в якість техніко-тактичних дій при грі в атаці.В умовах змагань відбулося вірогідне підвищення ефективності атакуючих дій на 8,5%.

ВИСНОВКИ

1.На сучасному етапі розвитку футболу спостерігається тенденція випереджуючого зростання тактичної майстерності гравців захисту в порівнянні з вдосконаленням тактики атаки. Низькі показники ефективності атакуючих дій футболістів в умовах змагань обумовлені нераціональними техніко-тактичними діями гравців при виборі місця на футбольному полі для завершального удару по воротах при розіграші стандартних положень.

2.Ефективність атакуючих дій залежить від успішності реалізації завершального удару по воротах. У результаті педагогічних спостережень виявлено чинники, що несуть найбільш повну інформацію про дії гравців зокрема і команди в цілому. До них відносяться: зона завершального удару; характер передачі для завершального удару по воротах, сектор подачі; система гри в нападі. Адекватна оцінка даних факторів і знаходження оптимального зв'язку між ними робить вирішальний вплив на ефективність гри в атаці.

3.У результаті проведеного експерименту встановлена фаза польоту м'яча при виконанні кутового удару (0,50 - 2,03 с), яка обумовлена характером виконання кутового удару і зоною завершального удару по воротах. Визначено час переміщення гравців на короткі відрізки. Воно дорівнює 0,44-1,61 с і залежить від подоланого відстані і способу вихідного положення для переміщення. Зіставлення вищевказаних часових показників і розмірів зони, з якої виконується завершальний удар по воротах (12,6 - 28,3 м²) дозволило зробити висновок, що гравець, що виконує завершальний удар по воротах, володіючи інформацією про

просторово-часові параметри при виконанні стандартних положень, в стані провести завершальний удар у більш кращих умовах, в порівнянні з гравцем захисту.

4. Процес формування у кваліфікованих футболістів навичок розіграшу кутового удару сприяють отриманню спортсменами глибоких і міцних знань, умінь і навичок, пов'язаних із своєчасним і точним вибором місця на футбольному полі для завершального удару, що позитивно трансформується в якість техніко-тактичних дій при грі в атаці. В умовах змагань відбулося вірогідне підвищення ефективності атакуючих дій на 8,5%.

АНОТАЦІЇ

Ісмаілова А.А. Корекція технічних та тактичних дій в умовах оперативного контролю в процесі змагальної діяльності в футболі.– Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

У роботі були визначені зони найбільш вірогідного попадання м'ячів у ворота при виконанні ударів з різних зон футбольного поля. Ми дослідили тривалість фази польоту м'яча від гравця, що виконує кутовий удар до гравця, що виконує завершальний удар по воротах. Виявили фактори, що впливають на ефективність атакуючих дій футболістів при розіграші кутових ударів в умовах змагань і розробили математичну модель атакуючих дій на полі, оптимальні розстановки гравців при розіграші кутових ударів, алгоритм дій футболіста, при розіграші кутового удару. Було розроблено та експериментально обґрунтувано формування у кваліфікованих футболістів техніко-тактичних навичок, необхідних при розіграші кутових ударів.

Ключові слова: корекція дій, техніка, тактика, оперативний контроль, змагальна діяльність, футбол.

Исмаилова А.А. Коррекция технических и тактических действий в условиях оперативного контроля в процессе соревновательной деятельности в футболе. - Рукопись.

Дипломная работа на соискание степени магистра по специальности 017 – Физическая культура и спорт. – Черноморский национальный университет имени Петра Могилы. – Николаев, 2019.

В работе были определены зоны наиболее вероятного попадания мячей в ворота при использовании ударов с разных зон футбольного поля. Мы исследовали длительность фазы полета мяча от игрока, который выполняет угловой удар, к игроку, который выполняет заключительный удар по воротам. Определили факторы, которые влияют на эффективность атакующих действий футболистов при розыгрыше угловых ударов в условиях соревнований и разработали математическую модель атакующих действий на поле, оптимальные расстановки игроков при розыгрыше угловых ударов, алгоритм действий футболиста, при розыгрыше углового удара. Было разработано и экспериментально обосновано формирование у квалифицированных футболистов технико-тактических навыков, необходимых при розыгрыше угловых ударов.

Ключевые слова: коррекция действий, техника, тактика, оперативный контроль, соревновательная деятельность, футбол.

Ismailova A.A. Correction of technical and tactical actions in terms of operational control in the process of competitive activity in football. - Manuscript.

Master’s degree diploma thesis on speciality 017 – Physical culture and sport. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

The work identified the zones of the most probable hitting of the balls into the goal when using strikes from different zones of the football field. We investigated the duration of the phase of the flight of the ball from the player who performs a corner kick to the player who performs the final shot on goal. Identified factors that affect the effectiveness of attacking actions of football players when playing corner shots in competition conditions and developed a mathematical model of attacking actions on the field, optimal arrangements of players when playing corner shots, algorithm of actions of a football player, when drawing a corner kick. It

was developed and experimentally substantiated the formation of the technical and tactical skills necessary for playing corner shots by qualified football players.

Keywords: action correction, technique, tactics, operational control, competitive activity, football.